

RESOLUCIÓ

3.1.C Paisatge urbà

DRET A UN URBANISME ARMONIÓS
CIUTAT HABITABLE I SOSTENIBLE

ANTECEDENTS

Descripció dels fets objecte de la queixa

El dia 31 de març de 2025, aquesta Sindicatura va acordar l'inici d'una actuació d'ofici amb la finalitat d'analitzar les actuacions municipals per reduir l'impacte paisatgístic del cablatge d'empreses de subministraments instal·lat en façanes.

Els anys 2023 i 2024, aquesta Sindicatura va rebre diverses queixes al respecte i **l'afectació que aquest fet té sobre el paisatge urbà.**

Per altra banda, a les visites efectuades a diversos barris en el marc de la Sindicatura, al territori s'han pogut comprovar els incompliments de les operadores i el desori que aquestes instal·lacions presenten en moltes façanes i carrers de la nostra ciutat, especialment en aquells barris amb edificacions envellides i un estat de conservació més deficitari, on les noves instal·lacions de les companyies s'afegeixen sovint sobre cablatge telefònic antic i altres xarxes ja en desús que s'acumulen conjuntament i de manera desordenada.

En aquestes zones ens trobem amb un paisatge urbà on destaquen façanes farcides de cablatge i terrats amb instal·lacions de telecomunicacions que incomoden el veïnat, el qual se sent desprotegit davant certes pràctiques abusives de les companyies de serveis que no segueixen les obligacions ni els criteris establerts a la normativa.

CONSIDERACIONS

1.- Desplegament de les instal·lacions de telecomunicacions

Segons dades del Ministeri per la Transformació Digital i la Funció Pública del Govern espanyol, a mitjan 2023 la cobertura de les xarxes de fibra òptica superava el 91% de les llars, molt superior a la mitjana dels països de la Unió Europea, que se situava en un 56,5%.

A aquest ampli desplegament a les llars ha contribuït la incorporació d'una infraestructura comuna de telecomunicacions (ICT) als edificis de nova construcció des de l'any 1998 i, **més concretament, una normativa que té una clara voluntat de facilitar la instal·lació de les xarxes, especialment en els trams finals dels edificis.**

La competència exclusiva sobre el règim general de telecomunicacions correspon a l'Estat (article 149.1.21 CE) i actualment es regula a través de la Llei 11/2022, de 28 de juny, general de telecomunicacions.

En la seva exposició de motius, la llei destaca la importància creixent de les telecomunicacions i també el seu impacte en l'economia general. Com es va poder constatar durant la pandèmia de la covid-19, són imprescindibles per garantir serveis tan necessaris com el teletreball, la telemedicina o l'ensenyament en línia, i també afavoreixen el creixement d'altres sectors com ara la indústria dels continguts, l'emmagatzematge i el processament de dades al núvol, "la internet de les coses" o l'autonomació.

L'article 2 d'aquesta norma estableix que estem davant **d'un servei d'interès general**, que es presta en règim de lliure competència. Entre els principis i objectius que la llei persegueix, podem destacar:

c) promoure, per a la consecució del fi d'interès general que suposa, el desplegament de xarxes i la prestació de serveis de comunicacions electròniques, i **fomentar la connectivitat**, l'accés a les xarxes de molt alta capacitat, incloses les xarxes fixes, mòbils i sense fil, i la interoperabilitat d'extrem a extrem, **en condicions d'igualtat i no discriminació**;

d) impulsar la innovació en el desplegament de xarxes i la prestació de serveis de comunicacions, **per tal de garantir el servei universal i la reducció de la desigualtat en l'accés a internet i les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC);**

j) **garantir el compliment de les obligacions de servei públic en l'explotació de xarxes i la prestació de serveis de comunicacions** electròniques a què es refereix el títol III, en especial les de servei universal;

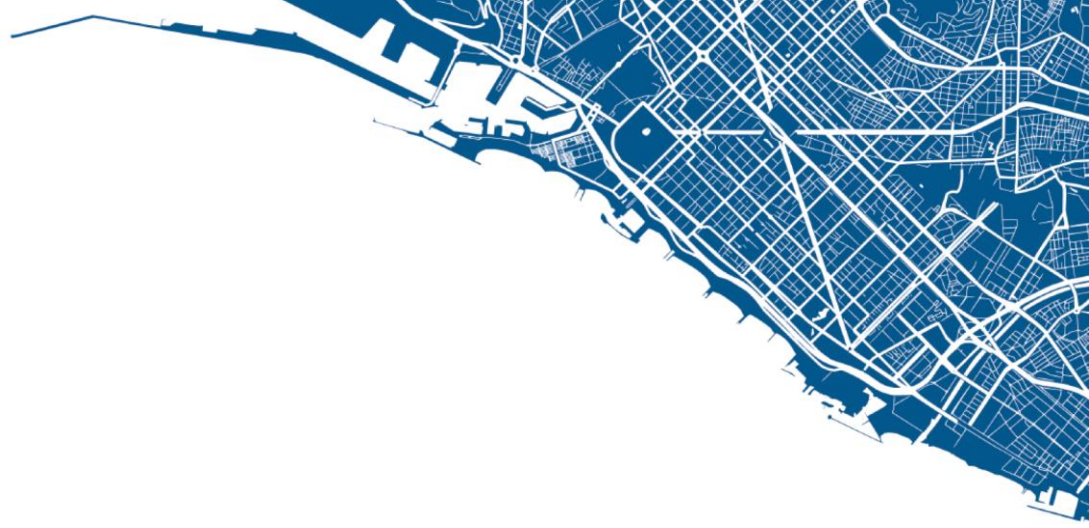
En línia amb aquests objectius, la secció segona del títol X de la llei fa referència a la normativa de les administracions públiques que afecti la instal·lació o l'explotació de xarxes públiques de comunicacions electròniques.

L'article 49 estableix la col·laboració entre l'Administració general de l'Estat i les altres administracions públiques a través dels mecanismes que es preveuen en aquesta llei i en la resta de l'ordenament jurídic, a fi de fer efectiu el dret dels operadors de comunicacions electròniques d'ocupar la propietat pública i privada per dur a terme el desplegament de xarxes públiques de comunicacions electròniques.

Així doncs, estableix **l'obligació que la normativa elaborada per les administracions públiques que afecti la instal·lació o l'explotació de les xarxes públiques de comunicacions electròniques i els instruments de planificació territorial o urbanística hagi de preveure, en tot cas, la necessitat d'instal·lar i explotar les xarxes públiques de comunicacions electròniques i recursos associats i reconèixer el dret d'ocupació del domini públic o la propietat privada per a la instal·lació, el desplegament o l'explotació d'aquestes xarxes i recursos associats de conformitat amb el que disposa aquest títol.**

I pel que fa al seu desplegament a les edificacions en el tram final, els operadors:

1. Han de fer ús de les canalitzacions subterrànies o a l'interior de les edificacions que permetin la instal·lació i l'explotació de xarxes públiques de comunicacions electròniques.
2. En els casos en què no hi hagi aquestes canalitzacions o el seu ús no sigui possible o raonable per raons tècniques, els operadors poden efectuar desplegaments aeris seguint els existents.

3. Igualment, en els mateixos casos, els operadors poden efectuar per façanes el desplegament de cables i equips que constitueixin xarxes públiques de comunicacions electròniques i els seus recursos associats, si bé per a això han d'utilitzar, en la mesura que sigui possible, els desplegaments, les canalitzacions, les instal·lacions i els equips prèviament instal·lats, i han d'adoptar les mesures oportunes per minimitzar-ne l'impacte visual.

Finalment, s'estableix la prohibició de fer desplegaments aeris i per façanes en casos justificats d'edificacions del patrimoni historicoartístic amb la categoria de béns d'interès cultural declarada per les administracions competents, o bé quan puguin afectar la seguretat pública.

Per tant, la llei estableix que **hi ha una LIMITACIÓ del desplegament aeri o per façana en aquells casos en què no sigui possible fer-ho per canalitzacions subterrànies o per l'interior dels edificis**, i una **OBLIGACIÓ d'utilitzar i seguir els desplegaments, les canalitzacions i les instal·lacions fetes prèviament i d'ADOPTAR mesures per minimitzar l'impacte visual.**

Per altra banda, d'acord amb l'article 140 a) de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC), correspon a la Generalitat de Catalunya, segons la normativa de l'Estat, la competència executiva en matèria de comunicacions electròniques, que inclou en tot cas promoure l'existència d'un conjunt mínim de serveis d'accés universal.

L'article 137 reserva a la Generalitat la competència sobre les condicions dels edificis per instal·lar infraestructures comunes de telecomunicacions, radiodifusió, telefonia bàsica i altres serveis per cable, respectant la legislació de l'Estat en matèria de telecomunicacions.

L'article 84 de l'EAC **reconeix la competència pròpia dels municipis sobre la regulació de l'establiment d'infraestructures de telecomunicacions i la prestació de serveis de telecomunicacions.**

2.- Protecció del paisatge urbà

Vist el marc normatiu general, la problemàtica se centra **en el desplegament final de les xarxes quan s'efectua per les façanes dels edificis**, ja que si les diferents

companyies de serveis no tenen la cura adient a l'hora de fer la instal·lació, es pot acabar generant un gran impacte visual.

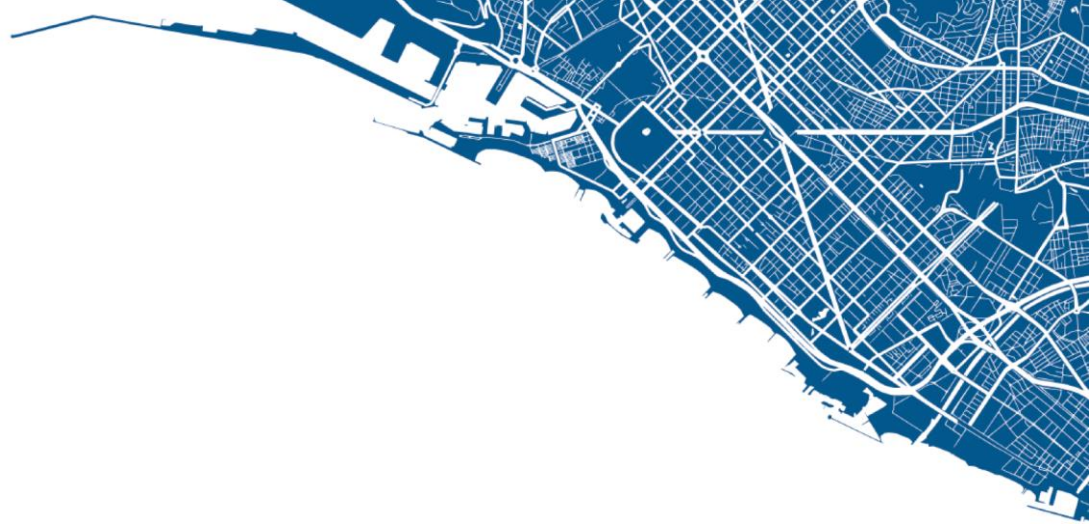
El Conveni europeu del paisatge, aprovat pel Consell d'Europa l'any 2000, defineix **el paisatge com “un element essencial per al benestar individual i social, la protecció, la gestió i el planejament del qual comporten drets i deures per a tothom”**. El mateix any, el Parlament de Catalunya es va adherir als principis, objectius i mesures continguts en aquest Conveni.

Per donar contingut positiu a aquesta adhesió es va aprovar la llei catalana 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge. Aquesta norma recull aquest reconeixement del **paisatge com un element de benestar individual i col·lectiu** que obliga a preservar els seus valors naturals, patrimonials, culturals, socials i econòmics en un marc de desenvolupament sostenible. El paisatge té plena integració en el planejament, en les polítiques d'ordenació territorial i urbanístiques i també en les altres polítiques sectorials que hi incideixen de manera directa o indirecta.

Cal posar èmfasi en **la importància dels valors estètics del paisatge i la seva incidència en transmetre un determinat sentiment de bellesa i ordre, sense oblidar la seva importància sobre la salut. En aquest punt convé recordar que l'Observatori del Paisatge assenyala que els paisatges de qualitat, ben ordenats i gestionats incideixen positivament en la salut física i psíquica de la població i molt especialment en la dels sectors en situació més vulnerable.**

Recordem també que a la Carta europea de salvaguarda dels drets humans a la ciutat es defineix a l'article I el dret a la ciutat, com l'espai col·lectiu que pertany a tots els seus habitants, que tenen dret a trobar-hi les condicions per realitzar-se políticament, social i econòmic, i on les autoritats municipals assumeixen el foment de la dignitat i la qualitat de vida dels seus habitants.

Per tant, des de la Sindicatura de Greuges de Barcelona considerem important i necessari treballar per uns paisatges que generin benestar a la ciutadania. A més, i tal com es recull a l'Ordenança de paisatge urbà de Barcelona, **aquest és un dels elements del medi ambient urbà que necessita protecció per garantir a tota la població de la ciutat una qualitat de vida adequada.**

3.- Potestat municipal en el control de les façanes

Una de les competències municipals en matèria d'urbanisme és la protecció del paisatge dintre del seu abast territorial i especialment en les seves funcions de control de la conservació i desenvolupament de la ciutat.

El control de l'Ajuntament sobre l'estat de les façanes es recull en l'article 82 de la Carta municipal de Barcelona. Aquest precepte estableix l'obligació dels propietaris d'edificis, **a més de les obligacions** que els imposen les **normes aplicables d'urbanisme, de mantenir les façanes visibles des del domini públic en bon estat de conservació**, tant per **mantenir-ne la bona imatge** com per evitar qualsevol perill per a les persones usuàries de les vies públiques.

Les ordenances municipals poden regular aquestes obligacions, i l'Ajuntament de Barcelona ha de vetllar pel compliment de les normes establertes sobre conservació i rehabilitació dels immobles.

De fet, l'Ordenança municipal dels usos del paisatge urbà de la ciutat de Barcelona, aprovada l'any 1999, quan fa referència a la conservació i al manteniment dels paraments exteriors dels edificis prohibeix col·locar instal·lacions o conduccions sobre façanes, **però exceptua les instal·lacions bàsiques de serveis, telefonia, electricitat i gas, amb les condicions i en els àmbits permesos.**

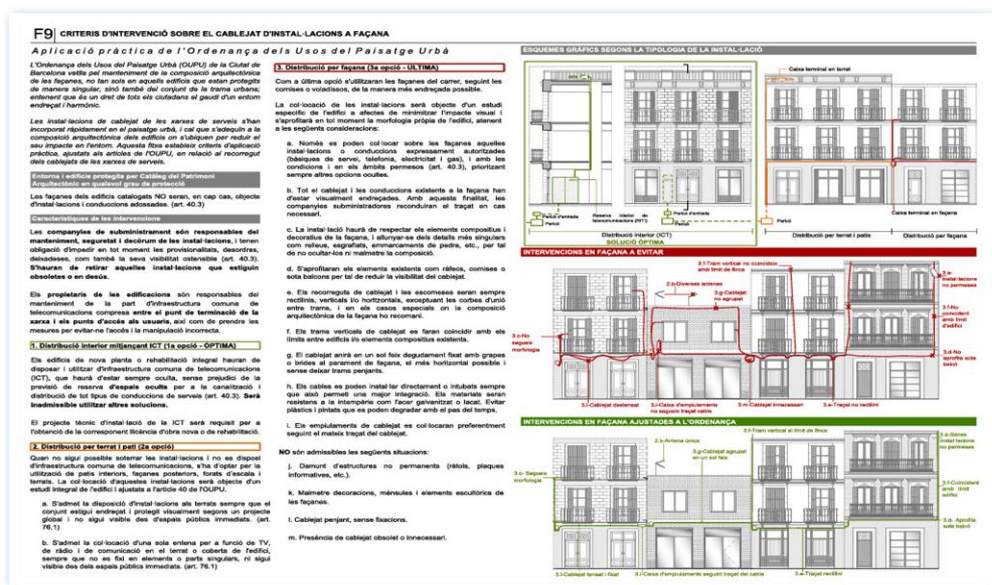
Responsabilitza les companyies de subministrament del manteniment, la seguretat i el decòrum d'aquestes instal·lacions, i tenen **l'obligació d'impedir en tot moment provisionalitats, desordres i deixadeses**, com també la seva visibilitat ostensible. Habilita la intervenció municipal **per requerir els operadors perquè treguin el cablatge i en variïn el traçat.**

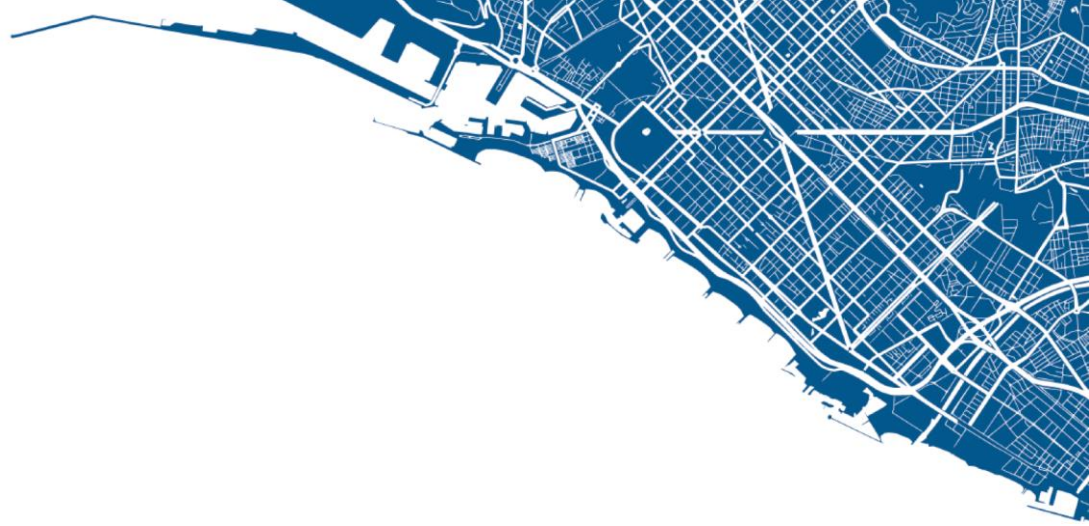
D'igual manera, l'Ordenança d'intervenció municipal en les instal·lacions de radiocomunicació de l'any 2014, **dintre de l'objectiu de potenciar el desplegament de les instal·lacions de radiocomunicació per oferir una cobertura adequada i uns serveis de qualitat**, amb ple respecte a les disposicions vigents en matèria de telecomunicacions, urbanisme, medi ambient i protecció sanitària estableix l'obligació de **minimitzar l'impacte visual sobre el paisatge urbà. Recull tasques d'inspecció**

i control i estableix un règim sancionador quan els titulars de les llicències i de les comunicacions no compleixen amb l'obligació de seguretat i conservació adequada de les instal·lacions.

Cal assenyalar també que per aclarir la interpretació de la normativa, l'Institut de Paisatge Urbà de Barcelona recentment ha facilitat i difós criteris concrets i clars d'intervenció sobre el cablatge d'instal·lacions a façanes, a fi de vetllar, d'aquesta manera, pel manteniment de la composició arquitectònica de les façanes i poder disposar d'un entorn adreçat i harmònic. Es recorda que:

- En els edificis que disposen d'una infraestructura comuna de telecomunicacions (ICT) no és admissible utilitzar altres solucions.
- La distribució per patis interiors, façanes posteriors, forats d'escala i terrats és la segona opció quan no sigui possible soterrar les instal·lacions ni es disposi d'ICT.
- **L'última opció és la distribució per la façana del carrer**, i es remarquen les consideracions que s'hauran d'observar en aquest emplaçament acompanyant el document amb esquemes gràfics de com s'ha de fer segons la tipologia de la instal·lació.

4.- Conclusions i propostes de millora

Així doncs, per una banda, existeix una normativa clara sobre on i com s'han de fer les instal·lacions i quins criteris s'han de seguir per minimitzar l'afectació al paisatge urbà quan l'única alternativa siguin les façanes i, d'una altra, l'Ajuntament disposa de normativa per protegir aquesta legalitat i sancionar en cas d'incompliment.

No es tracta d'impedir el desplegament de les telecomunicacions, sinó d'exercir la competència urbanística que conté aspectes d'estètica i seguretat de les edificacions.

Tanmateix, i malgrat disposar de totes aquestes eines, ens trobem davant una problemàtica que a la pràctica no és fàcil de solucionar i en què cal dissenyar actuacions adients amb l'objectiu que les empreses subministradores dels serveis es facin càrrec de manera continuada i efectiva del manteniment, la seguretat i també el decòrum de les seves instal·lacions i que retirin tots aquells elements que són obsolets o innecessaris.

L'Ajuntament ha informat aquesta Sindicatura que està treballant en les actuacions següents:

- **Acompanyar i guiar en els criteris d'endreçament** i col·locació de les instal·lacions de manera que es promoguin les bones pràctiques.
- **Cercar instruments de cooperació, col·laboració i coordinació** en el desplegament d'aquestes instal·lacions dins del marc legal estatal.
- Establir un espai d'interlocució amb les companyies per cercar solucions a aquesta problemàtica. **L'objectiu en l'àmbit de ciutat és acabar confeccionant un calendari d'actuacions i un decàleg de bones pràctiques per a les empreses instal·ladores.**
- **Contactar amb les comunitats de propietaris i propietàries per donar-los unes pautes i que coneguin la normativa.**

Aquestes són línies d'actuació adequades i avalades per aquesta Sindicatura, que en l'informe anual de l'any 2024 instava el consistori a elaborar un codi de bones pràctiques que impliqués una actuació eficaç per part de les companyies de subministrament de serveis de telecomunicacions per preservar el paisatge urbà de Barcelona.

Som coneixedors que alguns districtes ja fa temps que van posar en marxa algunes d'aquestes línies (com és el cas de Ciutat Vella), on es van crear circuits de col·laboració amb certes companyies per millorar determinats emplaçaments. Però malgrat aquesta tasca assolida, malauradament aquestes bones pràctiques no s'han vist reflectides en una millora substancial en l'impacte visual de les instal·lacions de determinades zones.

Per contribuir a millorar el paisatge urbà a Barcelona, des d'aquesta Sindicatura considerem oportú endegar **les següents propostes**:

a) Conèixer l'abast de la problemàtica existent a la ciutat.

Disposar d'un mapa que identifiqui les zones on la problemàtica estigui més estesa. Ubicar les zones o els punts negres i conèixer les característiques de les edificacions afectades permetria valorar i perfilar les estratègies que cal emprar en cada cas, així com decidir quines intervencions serien més eficients en aquella zona.

De la simple observació que hem fet durant la visita als barris en els últims anys, es pot detectar que hi ha una afectació desigual a la ciutat. Així, hi ha barris o zones on aquest impacte és gairebé anecdòtic, mentre que en altres és un patró recurrent en moltes edificacions antigues i amb un estat de conservació més deficient.

b) Elaborar una guia de bones pràctiques o d'una normativa municipal específica.

Ens trobem davant d'un problema que s'ha agreujat durant els últims anys per l'impuls al desplegament de les telecomunicacions. Cal elaborar una documentació que faciliti que les persones instal·ladors segueixin els criteris (d'ordre, posició, etc.) perquè l'impacte sigui el mínim possible. Una guia de bones pràctiques elaborada amb la participació dels operadors de les telecomunicacions i la seva difusió, implantació i **seguiment del grau de compliment** ajudaria a reconduir i disminuir la situació.

Així mateix, seria convenient actualitzar la normativa municipal vigent en el sentit de recollir i reforçar aquestes bones pràctiques.

- c) Fer campanyes de difusió a les comunitats veïnals i valorar l'obertura d'una línia específica d'ajuts o subvencions perquè les persones propietàries que conformen aquestes comunitats ordenin les instal·lacions de les seves façanes.**

S'ha de fer partícip i còmplice a la ciutadania de la importància d'aquesta problemàtica i impulsar mesures perquè assumeixin la responsabilitat d'arranjar les instal·lacions obsoletes o sense ús de les seves façanes amb la finalitat de mantenir-les ordenades i amb la bona imatge que seria desitjable.

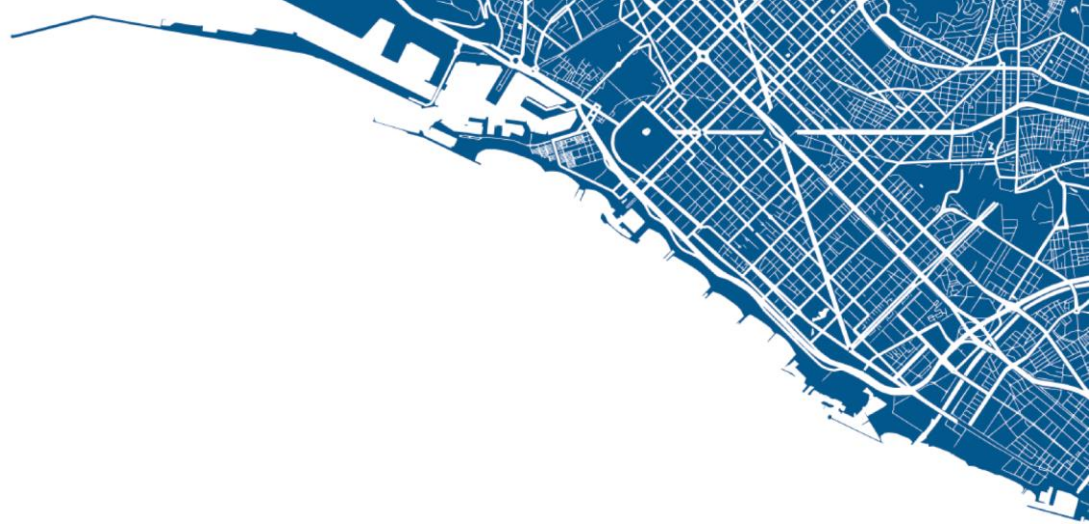
- d) Homogeneïtzar les respostes i pràctiques en els territoris de la ciutat.**

Com s'ha dit anteriorment, hi ha Districtes amb zones afectades que han fet determinades actuacions per solucionar la problemàtica, però no responen a una estratègia comuna i genèrica de ciutat que marqui l'actuació municipal.

De fet, en la tramitació de diverses queixes que se'ns han formulat, hem constatat que les respostes facilitades a la ciutadania són diferents en funció del Districte gestor. En un cas es diu a una persona propietària d'una finca que cal que presenti una denúncia tot i tractar-se d'un assumpte que afecta el domini públic, en un altre cas que en tractar-se d'instal·lacions privades els serveis municipals no poden actuar, i en un altre cas que només s'actuarà si les instal·lacions representen un perill per a les persones usuàries o vianants.

Per tant, entenem que seria convenient que s'estableixi un pla municipal homogeni per a tota la ciutat i que prioritzi les zones on aquesta problemàtica és més visible.

En aquest sentit, considerem que la **Gerència de Coordinació Territorial i Proximitat**, en l'àmbit de les seves competències, podria tenir un paper fonamental per tal que aquestes bones pràctiques s'implementin d'una manera homogènia a tot el territori

DECISIÓ

D'acord amb el que disposen l'article 143 de la Carta municipal de Barcelona i el reglament que regula la Sindicatura de Greuges de Barcelona, aquesta institució té com a missió valorar si s'ha produït un greuge. Considerats els fets i les normes aplicables, conclou que, en aquest cas, **l'actuació de Primera Tinència d'Urbanisme, Acció Climàtica, Mobilitat, Pla de Barris i Serveis Urbans té un ampli marge de millora per preservar el dret a un paisatge urbà harmònic i respectuós amb l'entorn.**

Per tot el que s'ha exposat, aquesta Sindicatura emet la decisió següent:

- **Recomanar a la Primera Tinència d'Urbanisme, Acció Climàtica, Mobilitat, Pla de Barris i Serveis Urbans i a la Gerència de Coordinació Territorial i Proximitat** que impulsin l'elaboració d'un pla a escala de ciutat que tingui per finalitat ordenar el cablatge sobre les façanes i que inclogui les propostes indicades en el cos d'aquesta resolució.

Aquesta resolució es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i s'informarà la persona interessada del seu contingut.